

90 vuotta sitten:

Pohjois-Haagan linnoituslaitteet

Moni Pohjois-Haagan vehreissä metsissä kulkenut ja ulkoiluteitä astellut on varmaan ihmetellyt metsän keskellä olevia betonibunkkereita ja oudosti polveilevia ojia paikoissa, joissa ojilla ei tunnu olevan mitään tarkoitusta. Yhtä ymmällään Pohjois-Haagassa asuvat lienevät kerrostalonsa takapihalla olevista osin romahtaneista ja täyttyneistä betonirakenteista. Harva näyttää tietävän, että Haagan pohjoisosien ja Lassilan läpi kulki venäläisten toimesta ensimmäisen maailmansodan aikana syntynyt linnoituslinja. Yhtä vähän näyttää olevan tiedossa, että samalla alueella moni tie on tehty ensimmäiseksi tämän linnoituslinjan tarpeisiin ja moni ulkoilureitti vie itse asiassa entisiin tykkiasemiin.

Tsaarin Venäjä oli maailmanmahti, jonka vaikutuspiiri ulottui valtamereltä valtamerelle. Lännessä kuitenkin valtakunnan tärkein kaupunki Pietari on Itämeren äärimmäisessä pohjukassa ja vihollisen laivaston saavutettavissa. Maitse kaupunkiin oli hankalampi hyökätä, olivathan Suomenlahden molemmat rannat Venäjän vaikutuspiirissä, Suomikin suuriruhtinaskuntana personaaliunionissa Venäjän kanssa. Kaupunkia oli puolustettava ja siihen oli kaksi mahdollisuutta, joko rannikkotykitöllä molemmilta rannoilta ja saarilta tai sitten vahvala laivastolla Itämeren aalloilla.

Venäjä menetti 1900-luvun alkuvuosina Tyynellä merellä japanilaisia vastaan sotiessaan ensi Tyynenmeren laivastonsa ja kohta perään myös sinne purjehtineen Itämeren laivastonsa ja Pietari jäi suojattomaksi. Suurten sotalaivojen rakentaminen Venäjän harvoilla telakoilla oli hidas prosessi ja Itämerellä laivaston puutetta ryhdyttiin paikkaamaan vahventamalla rannikkotykitöstä niin Virossa kuin Suomessakin. Syntyi useita linnoitettuja tykkiasemia saariin ja Suomenlahti voitiin sulkea nyt monesta kohtaa. Suomessa merkittävä osa venäläisestä rannikkotykitöstä oli Helsingin kohdalla, jossa oli ennestään ruotsalaisten toimesta rakennettu Viaporin merilinnoitus.

Ensimmäisen maailmansodan uhatessa ryhdyttiin suunnittelemaan Helsingin linnoittamista myös maan puolelta Viaporin ohella merkittävän sotasataman suojelemiseksi. Linnoitteen rakentaminen aloitettiin ensimmäisen maailmansodan sytyttyä vuonna 1914, mutta keskeytettiin pian rakenteiden ja niiden sijoittelun osoittaututtua uudessa sodassa vanhan aikaisiksi. Tehtiin uudet suunnitelmat, joiden mukaan aloitettiin linnoituslinja rakentaminen uudestaan vuonna 1915. Nyt linnoituslaitteet olivat suunniteltuaan ja sijoittelultaan erittäin modernit. Rakenteissa käytettiin mm. paljon betonia, mikä oli uutta.

Tämä Lassilassa radan alikulkeva kävelytie on alunperin linnoituslinjan tarpeisiin tehty "tykkitie". Kuva KK.

Venäläiseen linnoitusketjuun kuuluneen tukikohtan umpeenkasvaneita taisteluhautoja Pohjois-Haagan aseman viereisellä mäellä. Taustalla Lassilan taloja.

Tykkiasema, josta on ampuma-ala pohjoiseen. Asema on aivan radan pohjoispuolella, lähellä sivun ylimmän kuvan tykkitietä, joka johtaa juuri näihin aseisiin. Tykkejä oli aikanaan neljä.

tiin ensimmäisen maailmansodan sytyttyä vuonna 1914, mutta keskeytettiin pian rakenteiden ja niiden sijoittelun osoittaututtua uudessa sodassa vanhan aikaisiksi. Tehtiin uudet suunnitelmat, joiden mukaan aloitettiin linnoituslinja rakentaminen uudestaan vuonna 1915. Nyt linnoituslaitteet olivat suunniteltuaan ja sijoittelultaan erittäin modernit. Rakenteissa käytettiin mm. paljon betonia, mikä oli uutta.

Tämä Helsinkiä kiertävä maalinnoitusketju oli puoli-kaaren muotoinen ja kiersi kaupunkia karkeasti ottaen nykyisen Kehä I:n kohdalla merenrannasta merenrantaan. Tukikohtaketjuja oli useampia, ts. maalinnoituksella oli syvyyttä. Meren puolella se liittyi Helsingin ulkopuolella saarilla olevien rannikkolinnakkeiden ketjuun.

Linnoituslinja rakennettiin suureksi osaksi asumattomaan metsään, jossa oli vain vähän taloja ja hyvin vähän teitä. Moni tie Helsingin pohjoisosissa, mm. Kaarelassa, Pohjois-Haagassa, Pakilassa, Oulunkylässä, Tuomarilassa ja muissa nykyisissä esikaupungeissa onkin peräisin linnoituslinjan rakentamisen ajoilta. Tiet tehtiin hyvin kunnollisin ojin ja päällystettiin sepelillä, jotta niitä olisi voinut käyttää kaikkina vuodenaikoina. Alkuperäiset tiet ovat joko jääneet uusien pohjiksi tai nyttemmin ulkoilualueiden tiestön osia.

Linnoitustyömaalla työskenneltiin koko ensimmäisen maailmansodan ajanvuodesta 1914 aina vuoteen 1917 asti tiiviisti. Rakentajat olivat venäläisiä sotilaita tai linnoitusrakentajia, mutta myös suomalaista palkkaväkeä ja pakko-otettuja työvelvollisia. Toivatpa venäläiset Suomeen työvoimaksi myös 3.000 tataaria ja aasialaista, joista kertomukset kiinalaisista linnoitustyöläisistä juontavat juurensa. Suomessa rakennettiin linnoitteita myös muualla ja on arvioitu töissä olleen parhaimmillaan koko maassa noin 100.000 henkeä. Työmailla oli suuri taloudellinen merkitys suomalaisille, ne tarjosivat runsaasti hyvin palkattua työtä itse rakentamisessa ja kaikenlaisessa aputyössä. Suuret työmaat myös vilkastuttivat linnoituspaikkakuntien talouselämää monin tavoin.

Linnoitusketjun taisteluhautoja oli erilaisia maaston mukaan, osa oli maahan kaivettuja ja hirsin tuettuja,

osa betonista valettuja ja osa jopa kallioon louhittuja. Betonista ja hirsistä tehtiin erilaisia suojia aseille ja miehistölle sekä komento- paikkoja. Eri puolille louhittiin kallioihin myös luolia ammusvarastoiksi. Linnoitusalueella takana oli tiheäkö tieverkko, josta osia on edelleen käytössä. Linnoitusketjun eri osat oli yhdistetty toisiinsa myös puhelinlinjoilla.

Maalinnoituksessa ei koskaan taisteltu, sillä kun saksalaiset, joita vastaan se oli rakennettu, vihdoinkin hyökkäsivät huhtikuussa 1918 Helsinkiin oli Venäjän ja Saksan välille tehty sopimus, jolla vihollisuudet vältettiin. Helsingissä valtaa pitänyt Kansanvaltuuskunta oli jo siirtynyt Viipuriin ja paikallisella Puna-kaartilla ei enää ollut voimia eikä kaiketi kunnolla tahtoakaan taistella koeneita saksalaisia joukkoja vastaan. Linnoituslinja jäi ilman miehistöä ja saksalaiset valtasivat Helsingin. Vuoden 1918 sodan jälkeen linnoitteet jätettiin raaputtamaan ilman hoitoa ja maanomistajille annettiin lupa täyttää kaivantoja ja purkaa rakenteita tarpeidensa mukaan. Vastakohta on jyrkkä Helsingin edustalla oleviin rannikkotykitöiden linnakkeisiin, joita suureksi osaksi käytetään vieläkin entiseen tarkoitukseensa.

Linnoituslinjan betoniset asepesäkkeet ja suojabunkkerit on myöhemmin pääsääntöisesti räjäytetty ainakin niin, että niiden katon ovat romahtaneet. Nykyään vain betoniset linnoituslaitteet ovat säilyneet helposti tunnistettavina, hirsin tuetut kaivannot ja muut rakenteet ovat maatuoneet ja hirret niistä aikoja sitten hävinneet. Tästä huolimatta hivenenkin sotilaalista tietämystä omaava kylä asemien kulun maastosta edelleen huomaa.

Pohjois-Haagan ja Lassilan osalta linnoitustyö aloitettiin 1915. Töiden kulu ei yksityiskohtaisesti tiedetä, mutta sen jäljet ovat edelleen nähtävissä, vaikka asutus on sen suureksi osaksi peittänyt. Parhaiten näitä Helsingin maalinnoituksen osia on alueella nähtävissä mäillä ja korkeimmilla kohdilla, joihin asema helpon tähytyksen ja hyvän ampuma-alan vuoksi sijoitettiin. Alavilla kohdilla Haagassa ei silloinkaan ollut helppo rakentaa, vesi olisi täyttänyt kaivannot ja bunkkerit ilman monimutkaisia viemäröintejä tai pumppuja.

Hyviä esimerkkejä lin-